

2023-03-23
S2023/01137 (delvis)

Socialdepartementet

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att genomföra en kartläggning och ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet

Regeringens beslut

Regeringen ger Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en kartläggning i syfte att utveckla kunskapen om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser och, utifrån resultaten av kartläggningen, ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet.

Folkhälsomyndigheten ska samverka med Socialstyrelsen, som bl.a. ska bidra till den kartläggning som ska genomföras inom ramen för uppdraget.

Vid genomförandet av uppdraget ska Folkhälsomyndigheten inhämta kunskaper och erfarenheter från övriga berörda myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Barnombudsmannen, Boverket, Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Statens kulturråd, Statens medieråd, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statens skolverk.

Folkhälsomyndigheten ska därutöver föra dialog med och inhämta kunskaper och erfarenheter från Sveriges Kommuner och Regioner, kommuner och regioner, lärosäten och det civila samhällets organisationer, såsom trossamfundet, idrottsrörelsen, barn- och ungdomsorganisationer och pensionärsorganisationer, samt de övriga aktörer som är relevanta för uppdragets genomförande, däribland näringslivet.

Folkhälsomyndigheten ska muntligen hålla Regeringskansliet (Socialdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Folkhälsomyndigheten ska, senast den 1 mars 2024, lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) som ska innehålla en fördjupad kartläggning och analys av området inbegripet en plan för det fortsatta arbetet med uppdraget.

Folkhälsomyndigheten ska, senast den 1 februari 2025, lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Utöver förslag till en nationell strategi för regeringens och de statliga förvaltningsmyndigheternas arbete med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet, ska slutredovisningen innehålla förslag på hur kommuner, regioner, civilsamhället och andra berörda aktörer kan inkluderas i arbetet mot ofrivillig ensamhet. Slutredovisningen ska också innehålla förslag på hur Folkhälsomyndigheten, enskilt och i samverkan med berörda myndigheter och aktörer, kan arbeta för att verkställa strategin och dess insatser och aktiviteter.

I slutredovisningen ska eventuella kostnadsberäkningar för de föreslagna insatsernas genomförande anges. Eventuella förslag på insatser och aktiviteter ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda 3 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 18 God vård och folkhälsa.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Ofrivillig ensamhet är en subjektiv och negativ känsla som uppstår till följd av en skillnad mellan önskad och faktisk nivå av sociala relationer. Ofrivillig

ensamhet kan vara en följd av att den enskilde har färre relationer än denne skulle önska eller saknar någon att dela djupare tankar och känslor med. Oavsett den bakomliggande anledningen till upplevelsen av ensamhet är känslor av ensamhet vanligt förekommande i befolkningen, såväl i Sverige som internationellt.

Enligt den nationella befolkningsundersökningen Hälsa på lika villkor, en nationell återkommande undersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor som utförs av Folkhälsomyndigheten, uppgav nästan var fjärde person i befolkningen 16 år och uppåt (23 procent) att de besvärades av ensamhet och isolering under 2022. Känslor av ensamhet var allra vanligast bland barn och unga vuxna (16–29 år) och bland de allra äldsta (85+ år), särskilt bland kvinnor, samt bland personer med låg inkomst eller som saknar förvärvsarbete. Även andra undersökningar, som har utförts av bl.a. Socialstyrelsen, visar på att ensamheten är utbredd. Särskilda riskgrupper är bl.a. barn med funktionsnedsättningar, som har det svårare att etablera och bevara vänskapsrelationer jämfört med andra barn, unga personer som långvarigt varit utan arbete eller annan sysselsättning samt äldre där ensamheten tycks ha ökat sedan 2020 för såväl äldre som bor i ordinärt boende med stöd av hemtjänst som äldre som bor i särskilt boende. Resultaten bör ses mot bakgrund av covid-19-pandemin som har påverkat samhället generellt och tillvaron för många äldre personer med äldreomsorg i synnerhet.

Konsekvenserna av ofrivillig ensamhet är allvarliga och innebär bl.a. ökade risker för skolmisslyckanden, nedsatt psykiskt välbefinnande och livskvalitet, fysisk och psykisk ohälsa och förtida död. Att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser är därmed ett viktigt utvecklingsområde och en angelägen folkhälsofråga. Det finns mot denna bakgrund starka skäl att intensifiera arbetet för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) aviserar regeringen därför en treårig gemenskapssatsning som beräknas uppgå till 300 000 000 kronor per år under perioden 2023–2025. I satsningen ingår bl.a. medel till kommunerna för att starta, förbättra eller utöka arbetet med hälsosamtal bland äldre, medel för projekt som underlättar förutsättningarna för äldre att delta i sociala och hälsofrämjande aktiviteter, insatser för att förstärka idrottsrörelsens arbete med idrott för äldre och ytterligare medel till civilsamhällets arbete för att motverka ofrivillig ensamhet. Inom ramen för satsningen har medel även tillförts Folkhälsomyndighetens förvaltningsanslag för att Folkhälsomyndigheten ska genomföra en kartläggning av

området och, utifrån kartläggningen, ta fram förslag till en nationell strategi mot ofrivillig ensamhet.

Folkhälsomyndigheten bör mot denna bakgrund ges i uppdrag att genomföra en kartläggning och, utifrån resultaten av denna kartläggning, ta fram ett förslag till en nationell strategi för att intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar för ett stärkt och utvecklat arbete inom området, såväl i samhället i stort som hos olika målgrupper, samt att bidra till att stärka förutsättningarna för ett inkluderande samhälle där ett relations- och gemenskapsperspektiv inkluderas i folkhälsopolitiken.

Närmare om uppdraget

Inom ramen för uppdraget ska Folkhälsomyndigheten, i samverkan med Socialstyrelsen, genomföra en kartläggning för att förbättra och utveckla kunskapen om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser.

Kartläggningen ska bl.a. ge en samlad överblick över kunskapsläget inom området samt åtgärder för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet på olika samhällsnivåer, och för olika målgrupper, inbegripet eventuella behov av ytterligare kunskap och utveckling. I kartläggningen ska även ingå att ta del av internationella erfarenheter och att beskriva pågående satsningar och insatser av relevans för området, inbegripet relevanta och berörda aktörer från olika samhällssektorer som kan bidra till att stärka samhällets arbete mot ofrivillig ensamhet. Därutöver ska ingå att inhämta och sammanställa data om omfattningen av ofrivillig ensamhet från befintliga undersökningar samt utreda och föreslå hur ofrivillig ensamhet framgent kan kartläggas och följas på ett effektivt sätt.

Baserat på resultaten av kartläggningen ska Folkhälsomyndigheten ta fram förslag på en nationell strategi för regeringens och de statliga förvaltningsmyndigheternas arbete med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Förslaget ska även innehålla förslag på hur kommuner, regioner, civilsamhället och andra berörda aktörer kan inkluderas i arbetet mot ofrivillig ensamhet. Den nationella strategin ska kunna användas för att skapa förutsättningar för att kraftsamla kring och förstärka arbetet med att öka social delaktighet, inkludering och gemenskap för att därigenom förebygga och motverka ofrivillig ensamhet och isolering i samhället och hos olika målgrupper. Inom ramen för uppdraget i denna del ingår även att föreslå de

initiativ som behövs för att strategin ska kunna följas upp på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt.

Vid genomförandet av uppdraget ska Folkhälsomyndigheten särskilt verka för att arbeta inkluderande och utåtriktat. Detta innebär att initiera lämpliga aktiviteter och insatser som ska syfta till att öka kunskapen om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser, i samhället och hos olika målgrupper, samt skapa förutsättningar för en ändamålsenlig implementering av den kommande nationella strategin. Detta förutsätter att Folkhälsomyndigheten genomför uppdraget i nära samverkan med berörda myndigheter, de civila samhällets organisationer och andra viktiga aktörer inom ramen för uppdraget.

I arbetet med uppdraget ska särskild hänsyn tas till de grupper som löper störst risk att drabbas av ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser. Vidare ska jämställdhetsperspektivet, barnrättsperspektivet, ungdomsperspektivet och funktionshinderperspektivet särskilt beaktas.

I arbetet ska även de erfarenheter och utvecklingsbehov som framgår av såväl tidigare som pågående relevanta uppdrag och utredningar inom området eller inom närliggande områden tas tillvara, däribland uppdraget att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171).

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Andrea Larsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevision

Finansdepartementet/BA

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol

Arbetsförmedlingen

Arbetsmiljöverket

Barnombudsmannen

Boverket

Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd

Jämställdhetsmyndigheten

Kammarkollegiet

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för stöd till trossamfund

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Socialutskottet

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Statens kulturråd

Statens medieråd

Sveriges Kommuner och Regioner

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Statens skolverk